

SPORIREA COMPETITIVITĂȚII SPAȚIULUI UNIVERSITAR DIN REPUBLICA MOLDOVA PRIN VALORIFICAREA POTENȚIALULUI CREATIV

CZU 37.01(478)

Asist. univ. dr. Alina SUSLENCO

Universitatea de Stat "Alec Russo" din B. Iți, Republica Moldova

Email: alina.suslenco@mail.ru

Rezumat: În cadrul prezentei lucrări a fost analizată oportunitatea de sporire a competitivității universităților din Republica Moldova prin intermediul valorificării potențialului creativ al corpului academic, al studenților. Actualitatea temei este fundamentată pe necesitatea de a putea asigura competitivitatea universităților, care reprezintă acele locuri unde creația, inovarea, cultura și valorile izvor scizice sunt valorificate în cadrul unui mediu absorbit de creativitate și elicitat prin valorificarea potențialului. În cadrul acestei lucrări a fost analizată situația Republicii Moldova la capitolul de admitere a studenților la universități și analiza absolvenților instituțiilor superioare. Metodologia cercetării s-a axat pe utilizarea metodelor de cercetare empirică, analiză calitativă, analiză sinteză, inducție și deducție, fiecare dintre ele contribuind la cristalizarea rezultatelor cercetării efectuate. În concluzii, menționăm că mediul universitar din Republica Moldova are nevoie de eforturile consolidate ale corpului academic în crearea și sporirea competitivității universităților și crearea oportunităților pentru studenții absolvenți de a se insera mai ușor pe piața muncii.

Cuvinte-cheie: competitivitate, potențial creativ, potențial uman, spațiul universitar.

Clasificarea JEL: M10.

1. Valorificarea potențialului în cadrul spațiului universitar în Republica Moldova

Universitatea ca edificiu al creșterii și valorificării potențialului creativ

În societatea contemporană actuală, caracterizată de dinamism și accelerare, schimbările esențiale se produc în multe domenii, cu viteze care surprind și pe cei mai buni cunoscători ai domeniilor respective și determină adevărate rate de adaptare la schimbările viitorului. Prin urmare, dezvoltarea capitalului uman și creșterea calității educației reprezintă atât o problemă de viziune, cât și una de îmbunătățire continuă. Au apărut, astfel, numeroase meserii, profesii care sunt valabile pentru un anumit stadiu al progresului tehnico-social, dar intensificarea ritmului acestuia determină schimbări continue în structura profesională. Astfel, asistăm în prezent la situații în care meseriile și profesii tradiționale dispar sau presupun o schimbare radicală a cunoștințelor necesare practicării acestora. Gândirea și acțiunile prospective, bazate pe cunoaștere previzională, sunt necesare astăzi, în toate straturile sociale, dar mai ales în procesele educaționale.

Pregătirea generală și cultura unei persoane se apreciază după cu totul alte criterii față de trecut. Un volum bogat de cunoștințe diverse, care să acopere într-o proporție însemnată informațiile din mai multe domenii, este imposibil de realizat astăzi, când toate domeniile cunosc o continuă aprofundare și diversificare. Eruditul zilelor noastre este caracterizat, în special, prin spirit de orientare, gândire previzională, care au la bază instruirea, experiența, dar, mai ales, posibilitatea de valorificare eficientă a acestora. Acest gen de erudicie se caracterizează mai mult prin abilitatea cum să acționezi know-how și abilitatea unde să găsești know-where, ceea ce îți este necesar pentru a fundamenta eficient strategii, tactici și proiecte de utilitate socială și personală.

Asigurarea calității capitalului uman din învățământul superior, din perspectiva formării și atestării competențelor profesionale, vizează două categorii de resurse umane:

a) absolvenții – prin asigurarea competențelor, deprinderilor și abilităților care să le permită inserarea facilă pe piața muncii, în acord cu cerințele acesteia;

b) corpul academic – prin formarea sa în spiritul dezvoltării și modernizării formelor inițiale și continue. Prin urmare, activitatea din universități, finalitatea acesteia, trebuie să

fie corelate cu stringențele societății, cu celelalte niveluri de organizare a învățământului și cu realitățile din economie. O funcție importantă a universității este aceea de vector principal în schimbarea pozitivă a condiției umane, în dezvoltarea valorilor spirituale și materiale ale societății. Lucrul acesta nu se întâmplă de la sine. Instruirea și educația studenților sunt proiectate, organizate și desfășurate pe baza conturării unui cadru reglementat, specific, a unor modele de acțiune verificate prin practica universitară și o îndrumare metodică adecvată.

În continuare, vom reda componentele capitalului uman format în cadrul universităților.

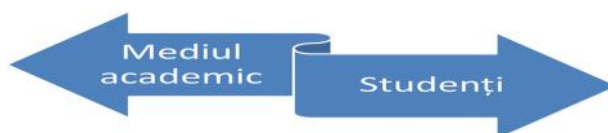

Figura nr. 1 Subiecții de formare a capitalului uman în cadrul universităților

În continuare, vom face o analiză a ratelor brute și nete de cuprindere în învățământ pe ani, în Republica Moldova.

Tabelul nr.1 Analiza ratelor brut și netă de cuprindere în învățământ pe ani

	2009/10	2010/11	Abaterea 10/11	2011/12	+ Abaterea 12/11	2012/13	+ Abaterea 13/12	2013/14	+ Abaterea 14/13	2014/15	+ Abaterea 15/14
Brut											
Învățământ pre colar	75,5	77,1	-1,6	79,6	2,5	82,1	2,5	83,8	1,7	83,9	0,1
Învățământ primar	93,6	93,5	-0,1	93,6	0,1	93,8	0,2	93,1	0,7	92,4	-0,7
Învățământ gimnazial	88,8	88,1	-0,7	87,5	-0,6	86,7	-0,8	87,0	0,3	86,8	-0,2
Net											
Învățământ pre colar	74,0	75,8	1,8	78,3	2,5	80,6	2,3	81,6	1,0	82,3	0,7
Învățământ primar	87,6	87,8	0,2	87,9	0,1	87,9	0	87,1	-0,8	86,9	-0,2
Învățământ gimnazial	84,0	83,3	-0,7	82,9	-0,4	82,3	-0,6	82,6	0,3	82,3	-0,3

Sursa: elaborat în baza, Biroul Național de Statistică, 2016

Astfel, putem observa că cea mai mare rată brută s-a înregistrat la nivelul anului 2014/2015, cu valoarea de 83,9 la învățământul pre colar. La învățământul primar s-a remarcat anul 2012/2013, cu valoarea cea mai mare, de 93,8. Cea mai mare valoare netă s-a obținut în anul 2014/2015 (82,3).

Educația este unul dintre fenomenele care au apărut odată cu societatea umană, suferind pe parcursul evoluției sale, modificări esențiale. „Omul nu poate deveni om decât prin educație”, spunea E. Kant, la modul imperativ. Tot ce înne de umanitate: limbaj, rațiune, sentimente, arta, morală se realizează numai prin educație (Marinescu, 2003).

Societatea actuală, responsabilitățile, individul însuși se mișcă mai repede, mai profund decât la sfârșitul de secol trecut. Problematika lumii contemporane, provocările acesteia și consecințele din domeniul educației au dus la impunerea și operaționalizarea în plan teoretic- explicativ, dar și practic-aplicativ, a unor sintagme, cum ar fi: învățare de-a lungul întregii vieți (lifelong learning), educație de-a lungul întregii vieți (lifelong education), educație permanentă, educația adulților, educația părinților, autoînvățare (self

learning), autoinstruire, autoeducație (self education), autoinformare și autoformare educativă, autonomie educativă, educație globală.

Valul schimbărilor și al noutăților care asaltează viața umanității și a fiecărei colectivități umane a făcut necesară extinderea actului educativ de-a lungul întregii vieți. Educația dată de universitate nu mai este suficientă pentru întreaga viață a omului. În încercarea de a face față provocărilor lumii contemporane, una din direcțiile de restructurare a realității educaționale este: extinderea actului educativ la nivelul întregii vieți a individului.

A învăța și învățarea te perfecționează continuu sunt condițiile educației permanente. Ideea educației permanente nu este nouă, necesitatea permanenței educației în plan individual și istoric fiind intuită de mult timp, în primul rând de la clasicii pedagogiei tradiționale. Încă din secolul al XVII-lea, Jan Amos Comenius (1592-1670) afirma în lucrările sale că „tota vita schola est” – reflecție teoretică, pe care realitatea obiectivă, practică, specialității și știința aveau să o valideze ulterior. S-a afirmat că „pentru fiecare om, viața sa este o coală, de la leagăn până la mormânt” (Văideanu, 1988).

Realitatea contemporană din Republica Moldova confirmă, de fiecare dată, că avem nevoie de o educație permanentă. Nicio societate nu este complet imobilă, așa încât o anumită instruire continuă și la vârsta adultă. În societatea actuală, caracterizată prin mobilitate economică, politică, culturală, noua ordine educațională nu se concepe fără avangarda mișcărilor pedagogice teoretice și a praxisului educațional.

La baza reformei educaționale din țara noastră stă nevoia unei mai accentuate aplicări a principiului educației permanente și a unei mai mari deschideri a colii spre lume, spre marile probleme globale. Cercetările din psihologia educațională, psihologia vârstelor și a învățării au demonstrat științific: capacitatea indivizilor de a învăța și de a se educa la orice vârstă, prin forme, modalități, tehnici etc. diferite, în ritmuri și cu intensități adecvate și nuanțate, în funcție de particularitățile lor psihosociale și individuale.

Caracteristicile educației permanente sunt redată în Figura nr. 2.

Figura nr. 2 Caracteristicile educației permanente

Source: Marinescu, M., 2003. Educația pentru noua tehnologie și progres, Oradea, Editura Universității din Oradea, p. 21.

În contemporaneitate, caracteristicile educației permanente sunt:

a. caracterul continuu, permanent – ca activitate socială, educația permanentă este analizată în:

- planul social-istoric reprezentând premisa dezvoltării personalității umane și a umanizării omului;

- planul individual (ontogenetic) al membrilor societății, în sensul că educația este continuă, dispunând de limite cronologice a învățării. Educația nu se termină la sfârșitul instruirii colare, ci constituie un proces permanent. Educația permanentă acoperă întreaga existență a unei persoane;

b. caracterul formativ – formarea, dezvoltarea și modelarea personalității umane și autoperfecționarea ei se realizează pe tot parcursul vieții, datorită caracterului său formativ, datorat influențelor formative sistematice și integratoare exercitate asupra ființei umane, pe întreaga existență a unei persoane;

c. caracterul generalizat – educația permanentă reprezintă o activitate socială generalizată, omniprezentă și de amploare, care a pătruns în toate sferele societății contemporane;

d. caracterul dinamic, evolutiv și integrator - educația permanentă angajează un ansamblu de activități și procese evolutive, care integrează și articulează toate formele și tipurile de educație cu care omul vine în contact, toate stadiile și formele educației, toate actele și experiențele educative pe care acesta le trăiește, toate influențele și înfrângerile educative care se exercită asupra omului, precum și autoeducația, într-un ansamblu funcțional integrat, unitar și coerent, care contribuie la modelarea personalității umane;

e. caracterul flexibil – oferta educațională a societății este extrem de diversificată și flexibilă, fiind modelată, în sensul favorizării dezvoltării umane în direcția nevoilor sale educaționale, a aspirațiilor, intereselor, dorințelor, aptitudinilor, talentelor personale, a propriului profil de inteligență (Ionescu, 2009).

Universitățile sunt astăzi acele edificii de știință și cultură unde regăsim, în formă esențializată, întregul tezaur de valori al umanității, adică orizonturile cunoașterii, ale valorilor și sistemelor de acțiune umană în formă lor esențializată.

Fiind într-o lume a schimbărilor rapide, pe care adesea ea le-a declanșat, universitatea își schimbă vechea orientare contemplativă, cu cea acțională. Astfel, se produce o rotație de 180 de grade a acesteia prin întoarcerea privirii a întregii secole de-a rândul spre trecut, spre cele care vizează viitorul.

Ca atare, universitățile joacă, în mod esențial, rolul de busolă în instrucția și educația tinerei generații, în orientarea necesară faptelor noastre, în orientarea profesională. Istoria relevă că dezvoltarea unei comunități este posibilă, în mod real, numai prin păstrarea și dezvoltarea propriei identități naționale și nu prin distrugerea propriilor valori și adoptarea totală a altora, străine de tradițiile, obiceiurile și modul propriu de viață.

Universitatea din Republica Moldova joacă un rol major în aprecierea culturii, în creșterea valorilor universale și, totodată, este un puternic scut de apărare împotriva pierderii unei comunități umane străvechi, cum este cea moldovenească. Universitățile alcătuiesc puntea solidă dintre culturile și civilizații diferite, dintre moduri de viață prin care, de mii de ani, comunitățile umane trăiesc, gândesc, produc și creează valori specifice.

În societatea moldovenească contemporană, universitățile trăiesc momentele unei transformări ample, parcurgând un ansamblu de prefaceri și adaptări la noile funcții și situații din civilizația noastră. Acestea sunt puternice influențe de schimbări profunde din domeniul științei, tehnicii, tehnologiei, adăugând tezaurul cunoașterii și acțiunii umane.

Civilizația bazată pe tehnologie tinde să facă mai inteligibilă corelația sa cu noul ordin uman, creșterea și crearea în condiții de realizare. Progresul moral este cel care conferă progresului tehnic-științific, atât un criteriu de valoare umană, cât și un câmp nelimitat de convertire spre om” (Ionescu, 2009).

Astăzi, progresul moralei avansează, în direcția cunoașterii și instituirii ordinii umane în univers poate fi confirmat de activitățile cotidiene.

Conceptul tehnicienei este încă în curs de elaborare, deși s-au scris numeroase lucrări pe această temă. În esență, este divers nuanțat, uneori chiar total diferit, datorită criteriului în raport de care sunt elaborate definițiile. Oricare ar fi denumirea, acest concept ilustrează tendințele prezente în explicarea fenomenului nou de știință și tehnică.

Universitățile nu pot rămâne în afara evoluției tehniciene: creșterea imensă a volumului informațiilor ce caracterizează epoca noastră ar duce la blocarea procesului instructiv-educativ, dacă nu ar fi preluat de calculator o sumă de operații privind stocarea, prelucrarea și diseminarea acestor informații către studenți. Construcția tehnică și

tiințific a calculatorului îi permite acestuia să stocheze, să prelucreze și să transmită mai multe miliarde de informații.

Lumea de mâine nu va fi standardizată, aliniată total la anumite centre de putere. Asemănător stau lucrurile și în ceea ce privește evoluția universităților. Și în evoluția universităților (ca de altfel, și în cadrul lumii vii) este valabilă legea maximei diversificări, în sensul că fiecare universitate s-a dezvoltat și se dezvoltă în condiții proprii, cu adaptările și invențiile pe care le produce și le transmite noilor generații de studenți au multe elemente de unicădată, fără de care nu poate fi înălțat învâlmântul superior universitar. Știința și tehnica nu au, în sine, o rațiune morală. Rămâne ca rațiunea umană, transpusă în rațiune didactică, să spună ce se poate dezvolta și ce nu din această cunoaștere și tehnică. Astfel, putem spune că rațiunea umană se identifică, în bună măsură, cu rațiunea care conduce lumea cuprinsă în procesele instructiv-educative (Marinescu, 2003).

De asemenea, universitatea este centrul unde se realizează, la cel mai înalt nivel, educația unor membri ai comunității. Dacă prin educație în elegem asimilarea la nivel superior a informațiilor, a noi valori și moduri de acțiune și acomodare a comportamentului propriu la noul orizont de cunoaștere, atunci universitatea este instituția reformatoare de bază într-o comunitate umană.

Omul dorit de civilizația europeană este un permanent călător (Homo viator), un om dominat adesea de economie (Homo economicus), dar și un om al călătoriei continue a Binelui, Adevărului, Frumosului.

În concluzie, universitatea are virtutea reconstrucției personalității umane din interior și nu în mod uniform, ci garantând multiplele aspecte particulare. Știm că civilizația românească este o civilizație a acțiunii, a punerii în mișcare de către om a forțelor închise în lucruri, în fenomene, în evenimente.

Menirea europeană a moldovenilor este dată de valorile proprii civilizației noastre: omnia, toleranța, încredința, respectul datorat tradițiilor, cultivarea creativității, spiritul continuării călătoriei a fericirii, comuniunea cu natura, cu universul, cu Dumnezeu etc. Integrarea europeană nu poate fi în eleas doar ca ceea ce ne pot oferi celelalte națiuni ale continentului, ci ceea ce putem oferi noi, atât lor, cât și nou.

Dacă luăm în considerare că unul dintre principalele obiective ale universităților noastre este educația, integrarea europeană este o direcție de acțiune prioritară. Este vorba deci, de integrarea universităților noastre în sistemul celor europene. Avem în vedere curriculum-ul necesar și compatibil, informatizarea, interconectarea, pe baza unor programe adecvate care să asigure cu ușurință accesul prin magistrale informaționale la toate segmentele existente în oricare dintre universitățile europene.

Integrarea universităților din Republica Moldova în sistemul european cere tuturor cadrelor didactice și studenților o înaltă și continuă pregătire, spirit de echipă și cooperare, inteligență în acțiune, competitivitate și ambiția de a arăta că universitatea din Republica Moldova este pregătită de a face față și de a dovedi de ce este necesar a gândi prospectiv în ceea ce privește educația, de a avea un capital uman bogat. Educația implică un sistem de transformări în cunoaștere, valori și acțiuni, din perspectiva anumitor finalități, a anumitor obiective.

Nu în ultimul rând, educația universitară înseamnă socializare. De fapt, se poate afirma o caracteristică a acesteia, aceea de a forma oamenii componente necesare pentru a trăi împreună cu alții și a putea ajuta la prosperitatea grupului respectiv. Educația universitară trebuie să dezvolte capacități necesare apartenenței la umanitate, la națiune respectiv sau la familia în care se dezvoltă.

Europenismul nu este ceea ce vine de la sine, spontan, ci ceea ce ne propunem conștient și realizăm reciproc. Educația europeană semnifică formarea și dezvoltarea trebuințelor celorlalți europeni față de noi și ale noastre față de ei, asimilarea și practicarea

unor valori general-umane comune. Referitor la acest aspect, profesorul Nicolae Vin anu subliniaz : „prezentând informa iile corecte despre fiecare popor din Europa, despre fiecare eveniment major, subliniind spiritul critic i sintezele culturale constructive, educa ia universitar poate duce la apropierea i prietenia dintre oameni i popoare mai mult decât zeci de discursuri politice sfor itoare” (Marcu, 2006).

Universit țile din Republica Moldova oferă studii de licență, masterat, doctorat, pe trei cicluri, în conformitate cu procesul de la Bologna. Astfel, analiza studenților înmatriculați și numărului total de studenți, dup ani i forma de înv țare, este redat în Tabelul nr. 2.

Din analiza Tabelului nr. 2 putem evidenția că numărul total al studenților în instituțiile de învățămînt este în descreștere pentru întreaga perioadă analizată, din 2009-2014. Astfel, dac în 2009 num rul studenților total a fost de 109892, în 2011/2012 a fost de 103956, iar în 2014 de 89529 studenți, în descreștere cu 20363 față de anul 2009/2010. Astfel, putem menționa că, pentru perioada dat , numeric, capitalul uman s-a redus deoarece num rul studenților din instituțiile de învățămînt superior s-a redus. De asemenea, dac analiz m aceste date pe forme de înv ț mînt, atunci putem menționa că studenții cu studii la zi au înregistrat, pentru întreaga perioadă analizat 2009-2014, un trend descreștor. Astfel, dac num rul studenților în 2009 a ajuns la 78231 studenți, în 2014 erau 57940 studenți, în descre tere cu 20291 studenți.

Dac facem o analiz a studenților de la studiile cu frecvență redusă, putem menționa că num rul lor, pentru perioada 2009-2014, a înregistrat un trend oscilant, cu tendință spre creștere ușoară. Acest lucru s-a observat prin cre terea de la 30071 studenți în 2009 la 31589 studenți în 2014. Acest lucru se explic prin migrarea tinerilor în str in tate. Pentru a continua studiile, aleg ca modalitate de înv țămînt studiile cu frecvență redusă, ca oportunitate de dezvoltare a capitalului uman.

Tabelul nr. 2 Analiza studenților din instituțiile de învățămînt superior după ani, forma de înv țare

	09/10	10/11	Abaterea (+)	11/12	Abaterea (+)	12/13	Abaterea (+)	13/14	Abaterea (+)	14/15	Abatere (+)
Total	109892	107813	-2079	103956	-3857	102458	-1498	97285	-5173	89529	-7736
Studii zi	78231	77742	-489	73840	-3902	70253	-3587	64352	-5901	57940	-6412
Studii f r frecvență	31661	30071	-1590	30116	45	32205	2089	32933	728	31589	-1344

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică, 2016

Potrivit lui Sorin Cristea, educa ia permanent reprezint o direc ie de evolu ie a activit ii de formare-dezvoltare a personalit ii, care vizeaz integrarea structural-func ional a tuturor con inuturilor generale (cele cinci tipuri de educa ie: moral - intelectual - tehnologic -estetic -fizic) i a formelor generale ale educa iei (formal - nonformal -informal), pe tot parcursul i în fiecare moment al existen ei umane, pe coordonata vertical i orizontal a sistemului i a procesului de înv mînt.

Educa ia permanent este în rela ie direct cu dezvoltarea individual i progresul social. R. H. Dave condenseaz esen a educa iei permanente, caracterizând-o ca „un proces de perfec ionare a dezvolt rii personale, sociale i profesionale, pe durata întregii vie i a indivizilor, în scopul îmbun t irii calit ii vie ii, atât a indivizilor, cât i a colectivit ii

lor”. Idei cum sunt „a învăța să fii” și „o societate a învățării”, „o societate a cunoașterii” sau „o societate educativă” sunt asociate cu acest concept (Videanu, 1988).

Analiza numărului de absolvenți ai instituțiilor de învățământ superior pe cicluri și ani este redată în Tabelul nr. 3.

Din analiza Tabelului nr. 3, observăm că numărul absolvenților total de la instituțiile de învățământ superior din țară s-a redus cu 2337 studenți în perioada analizată (de la 26611 în 2009 la 24274 în 2014). Acest lucru afectează negativ economia țării, educația generației și viitorul societății noastre.

Dacă analizăm absolvenții pe cicluri, pentru perioada 2009-2014, atunci putem menționa că studenții de la ciclul de licență au înregistrat un trend descrescător accentuat. Astfel, din anul 2009, numărul lor a scăzut cu 8987 studenți, de la 26049 la 17062, în 2014. Dacă analizăm ciclul de masterat, putem menționa că numărul studenților este în creștere, pe întreaga perioadă analizată. Astfel, din 2010, când numărul studenților masteranzi era de 4536 până în 2014, când numărul studenților masteranzi era de 6409, numărul lor a crescut cu 1873 studenți masteranzi.

Tabelul nr. 3 Analiza numărului de absolvenți ai instituțiilor de învățământ superior pe cicluri și ani, 2009-2014

Ani	2009	2010	Abaterea (+)	2011	Abaterea (+)	2012	Abaterea (+)	2013	Abaterea (+)	2014	Abaterea (+)
Total	26611	28408	1797	27788	-620	26730	-1058	24848	-1872	24274	-574
Studii superioare de licență (I)	26049	23264	-2785	22049	-1215	20132	-1917	17744	-2388	17062	-682
Studii superioare masterat (II)	...	4536	...	5100	564	5904	804	6338	434	6409	71

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică, 2016

S-a făcut o schimbare, în domeniul universitar, la care Europa a lipsit, clasificarea universităților de la Shanghai. China este supraputere în știință și economie. Trebuie spus cu toată responsabilitatea: asistăm la un declin al formării profesionale în Europa.

Universitatea rămâne instituția unde se dau cele mai multe idei. E clar că trebuie înnoire. Toate universitățile se ocupă și cu probleme nesoluționate încă (de exemplu, diviziunea științifică). Acest tablou este confuz. Întotdeauna universitatea a dat o viziune integratoare asupra societății. Astăzi, Universitățile mai dau viziuni? Acestea au scăzut. Putem mai izbutesc să articuleze viziunea. Se trece de viziuni.

În acest context, se încearcă noi soluții de organizare a universităților. Sunt 3 propuneri esențiale și imperioase:

- Noua Universitate – campion, este o universitate deschisă la bază și ultraselectivă la vârf.
- Universitatea cu responsabilitate publică sub control public anteprenorial.
- Universități Globale – constituie soluție sigură cu studenți de pe tot globul. Noua misiune este crearea de lideri. Se pune accent pe partea de inovație (Videanu, 1988).

În concluzii, putem contura că universitatea este spațiul unde se nasc idei, unde se creează, unde se cercetează și se explică, unde studenții deslușesc noțiuni noi, unde cultul

Și cunoștințele creează valori primordiale, unde creativitatea și inovarea sunt prezente pentru a crea valoare și a oferi o strălucire a lumii academice și a lumina calea atingerii competitivității sustenabile universitare. Capitalul uman se naște în cadrul școlii, crește și înfloarește în cadrul universității, fiind îmbogățit de cultura academică și valoarea de cunoștințe. Rădăcinile se culeg la locul de muncă, unde absolvenții își utilizează acel bagaj de cunoștințe și îl dezvoltă pentru dezvoltarea întreprinderii.

2. Fenomenul „erodării capitalului uman”

În vederea stabilirii măsurii capitalului uman se folosește atât abordarea monetară, cât și cea naturală. Cea mai simplă metodă, și anume cea care utilizează prețurile naturale (temporare), este măsurarea capitalului uman în ani de studii. Cu cât perioada studiilor este mai îndelungată, cu atât mai mare este nivelul capitalului uman pe care-l posedă. Referitor la această metodă, se efectuează ajustări, în sensul că un an de studii medii în condiții diferite de anul de studii universitar. Însă, cea mai răspândită metodă de măsurare a capitalului uman este abordarea monetară.

Observăm că, din acest punct de vedere, se poate realiza o măsurare a capitalului uman fie cantitativ, fie calitativ. Cercetarea calitativă în domeniul științelor este sub semnul contradictoriului.

Evaluarea capitalului uman este reprezentată în Figura nr. 3.

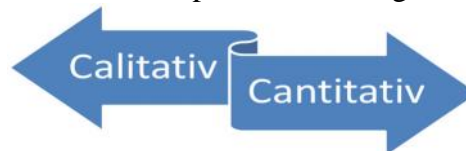

Figura nr. 3. Modalități de evaluare a capitalului uman

Capitalul uman se valorizează pe piața muncii, reflectându-se în caracteristicile ocupării. Rata ocupării, respectiv a participării la piața muncii, pe niveluri educaționale și pe sexe, reflectă diferențierile datorate gradului de instruire. Astfel, ambii indicatori ating niveluri maxime pentru persoanele care au educație superioară, valorile indicatorilor crescând în raport cu creșterea nivelului studiilor absolvite.

Femeile înregistrează niveluri mai reduse ale ratelor de activitate și ocupare decât bărbații, în aceeași categorie de vârstă și la aceleași nivele de educație atinse. De exemplu, rata de participare la piața muncii a femeilor cu studii superioare este de 84,4 % în țările OECD din Europa, iar a bărbaților este de 91,5 % (Marcu, 2006).

Rata ocupării persoanelor cu educație terțiară și secundară este superioară celor cu nivel inferior în țările OECD, ceea ce reflectă un grad corespunzător de valorificare a capitalului uman. Educația este, așadar, o premisă a ocupării forței de muncă și activul cel mai important al ființei umane. Deși nu oferă o garanție infailibilă în raport cu un posibil omaj viitor, ea îmbunătățește, în general, șansa de a găsi un loc de muncă.

Analizând structura populației ocupate pe niveluri de instruire în Moldova, în anii 2012-2014, se poate releva modul de valorizare a capitalului uman cu calități superioare. Astfel, ponderea populației cu un nivel superior de instruire, în totalul populației, a crescut cel mai mult în anii 2012-2014, comparativ cu ponderile aferente celorlalte niveluri de instruire, care au o creștere modestă comparativ cu scăderea drastică, de la 14,8 % la 9,7 % a populației neinstruite sau precar instruite.

Creșterea numerică a populației totale în ultimele decenii, care a prezentat un sold pozitiv în toate grupurile de țări, inclusiv în Republica Moldova, a fost un factor de sporire a ocupării forței de muncă.

Deteriorarea situației pe piața muncii este ilustrată de următoarele fenomene:

- reducerea ratei de ocupare a populației în vârstă de muncă;

- rata de activitate este în declin, cu excepția țărilor OECD;
- rata de ocupare a populației active cunoaște o deteriorare generală, care conduce la declinul absolut al ocupării forței de muncă prin consemnarea unui număr mai mare de omeri.

Un fenomen tipic pentru Republica Moldova și pentru țările mai slab dezvoltate este fenomenul cunoscut sub denumirea de *erodarea capitalului uman*, care contribuie la omaj.

Subutilizarea capitalului uman, erodarea lui prin fenomenul omajului reprezintă manifestări ale crizelor lumii actuale, care afectează economia și societatea, în ansamblul ei. Ca urmare a nevalorificării integrale a capitalului uman pe piața muncii, acesta se deteriorează, își pierde calitățile, risipind resursele investite în formarea și dezvoltarea sa.

3. Analiza omajului în Republica Moldova

Dimensiunea șomajului și rata șomajului sunt parametrii rezultativi ai pieței muncii și expresii ale stării de sănătate și funcționalitate a organismului economic, în ansamblu. Omajul prezintă variații notabile, nu numai în termeni de timp, dar și pe regiuni. În timp ce unele țări se caracterizează printr-o participare ridicată a forței de muncă, suferind doar de rata inevitabilă a șomajului, majoritatea țărilor se confruntă cu dificultăți majore din cauza unor rate înalte ale omajului, de natură structurală. Fiecare punct procentual al omajului peste rata minimă inevitabilă reflectă lipsa de performanță a economiei în cauză.

Din analiza Tabelului nr. 4, putem observa că, în perioada 2012-2014, în Republica Moldova s-a înregistrat o rată a omajului ridicată. Putem evidenția că în anul 2012, cea mai înaltă rată a omerilor din rândul bărbaților era în mediul urban: după nivelul de instruire superior avea valoarea de 8,1, fiind urmat de nivelul de instruire secundar profesional, cu valoarea de 6,3 și cel liceal, cu valoarea de 6,1.

Dacă analizăm femeile, atunci putem menționa că, în anul 2012, omerii din mediul urban erau, de asemenea, femeile deținătoare de studii superioare.

Tabelul nr. 4. Analiza omerilor după nivelul de instruire, mediu de trai, sex, ani în Republica Moldova

	2012				2013				2014			
	Barbati		Femei		Barbati		Femei		Barbati		Femei	
	Urban	Rural	Urban	Rural	Urban	Rural	Urban	Rural	Urban	Rural	Urban	Rural
Grupe de vîrstă - total												
Nivel de instruire - total	26,5	15,7	17,1	8,5	21,2	16,7	15,5	9,6	17,9	11,0	11,5	7,1
Superior	8,1	1,3	6,0	1,4	6,1	2,0	5,7	1,1	5,1	1,2	4,3	1,1
Mediu de specialitate	3,4	1,2	3,4	1,2	4,3	1,1	2,3	0,9	3,0	1,1	1,6	0,8
Secundar profesional	6,3	5,6	2,3	1,6	5,0	5,5	2,2	1,9	4,5	2,9	1,0	1,6
Liceal, mediu general	6,1	3,0	4,7	1,5	4,0	2,0	4,2	2,5	4,2	1,8	2,9	1,5
Gimnazial	2,5	4,3	0,7	2,7	1,6	5,7	1,3	2,9	1,2	3,9	1,7	2,1
Primar sau fără coal	0,1	0,3	.	.	0,2	0,5	..	0,2	..	0,1

Sursa: elaborat de autor în baza BNS, 2016

Dacă analizăm anul 2013, putem evidenția că această tendință a șomerilor cu studii superioare s-a menținut; astfel, în anul 2013, rata șomajului pentru bărbați a fost de 6,1, pentru femei 2,0. Acest fapt accentuează problema persoanelor cu studii superioare. La nivelul anului 2014, putem evidenția că numărul șomerilor s-a redus substanțial, dar tendința șomerilor cu studii superioare s-a menținut. Astfel, bărbații cu studii superioare din mediul urban înregistrau o rată a șomajului de 5,1, iar femeile din mediul urban cu studii superioare au înregistrat valoarea de 4,3.

4. Concluzii

Acest lucru denotă faptul că, în Republica Moldova, se menține problema inserției pe piața muncii deoarece persoanele cu studii superioare, tinere, își găsesc mai greu un loc de muncă. De aceea este imperios necesară adaptarea potențialului angajaților la cerințele pieței muncii, îmbogățirea capitalului uman cu noi valori universale, cerute de piața muncii. Studenții trebuie să aibă un capital uman vast, să fie pregătiți pentru a face față cerințelor pieței muncii. Doar astfel vor putea pune în valoare aptitudinile și vor putea obține noi valori și competențe.

Bibliografie

1. Avdanei, V., Bujor, O.C., Avdanei, L. și Creșcu, I., 2010. *Inovarea în afaceri*. Iași: Ed. ECOZONE.
2. Dal Prato, A., 1970. *Les activités créatrices de l'enfant*. Paris: H. Dessain et Tolra.
3. Delors, J. (coord.), 2000. *Comoara lăuntrică. Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI*. Iași: Editura Polirom.
4. Drucker, P.F., 1985. *Innovation and Entrepreneurship*. New York: Harper&Row.
5. Gordon, V.S. și Russel, L.P., 2005. *Proprietatea intelectuală*. București: Ed. IRECSO.
6. Ionescu, M., 2001. *Pedagogie. Suporturi pentru formarea profesorilor*. Cluj-Napoca: Ed. Presa Universitară Clujeană.
7. Ionescu, M., 1970. *Demersuri creative în predare și învățare*. Cluj-Napoca: Ed. Presa Universitară Clujeană.
8. Ionescu, S.C., 2004. *Managementul dezvoltării*. București: Ed. Electra.
9. Ionescu, M. și Radu I., 1987. *Experiență didactică și creativitate*. Cluj-Napoca: Ed. Dacia.
10. Landau, E., 2009. *Psihologia creativității*. București: Ed. Didactică și Pedagogică.
11. Marcu, V. și Marinescu, M., 2006. *Educația tehnologică în societatea cunoașterii*. Oradea: Ed. Universității din Oradea.
12. Marinescu, M., 2003. *Educația pentru noua tehnologie și progres*. Oradea: Ed. Universității din Oradea.
13. Marinescu, M., 2009. *Tendențe și orientări în didactica modernă*. București: Ed. Didactică și Pedagogică.
14. Momanu, M., 2002. *Introducere în Teoria educației*. Iași: Ed. Polirom.
15. National Bureau of Statistics, 2016. Available on: www.statistica.md (visited on 01.02.2016).
16. Videanu, G., 1988. *Noile educații, în Buletinul Cabinetului Pedagogic*. Iași: Ed. Universității „Al. I. Cuza”.
17. Videanu, G., 1988. *Educația la frontiera dintre milenii*. București: Ed. Politică.